

6. PEATÜKK

KOHTUMINE JELIZAVETA JA PEETRIGA

Sellal kui Sophie ja ta ema ootasid, ilmus äkki välja Peeter. „Ma ei suutnud enam viivitada,” teatas ta saksa keeles ja pingutatud naeratusega. Kuid poisi entusiasm näis olevat siiras ja nii Sophie kui ka Johanna olid meeldivalt üllatunud. Kui ta seal nende ees seisis ja närviselt niheles, silmitses Sophie tähelepanelikult oma tulevast abikaasat, keda oli näinud varem vaid korra, kümneaastase poisikesena. Nüüd, viieteistkümmeselt, oli ta ikka veel ebatavaliselt lühike ja kõhn, ja ta näojooned – kahvatu pale, lai suu, järsult taanduv lõug – polnud viie aasta tagusest ajast suuremat muutunud. Peetri-poolset sooja tervitust võib ehk seletada asjaoluga, et Sophie oli hõimlane ja temavanune, keegi, kellega ta sai vestelda saksa keeles ja kel oli temaga ühine taust. Ehk uskus Peeter, et väikesest sugulasest saab liitlane, kes aitab trotsida neid nõudmisi, mida Venemaa talle esitab. Edasi-tagasi kõndides ja lakkamatult lobisedes peatus ta alles siis, kui saabus doktor Lestocq ja teatas, et keisrinna on valmis neid vastu võtma. Peeter pakkus Johannale käsivarre, üks õuedaamidest võttis Sophie oma hoolde, ning nad läksid läbi terve rea küünaldest valgustatud saalide, mis olid täis kummardavaid ja reveranssi laskuvaid õukondlasi. Viimaks jõudsid nad keiserlike apartementide juurde ning topeltuksed paisati lahti. Nende ees seisis Jelizaveta, Venemaa keisrinna.

Sophie ja ta ema olid pimestatud. Jelizaveta oli kõrget kasvu, täidlase, ümaravõitu figuuriga. Tal olid suured eresinised silmad, lai laup, täidlane punaste huultega suu, valged hambad ja klaar, roosapõsine jume. Ta loomulikult blondid juuksed olid nüüd värvitud läikiv-

mustaks. Ta oli rõivastatud tohutusse krinoliiniga, hõbekangast ja kuldpiitsiga ääristatud kleiti, ning ta juuksed, kael ja lopsakas rind olid kaetud teemantidega. Mulje, mida avaldas naine, kes seisis Sophie ees hõbeda, kuldtikandi ja juveelide säras, oli ühtaegu võimas ja lummas. Ja Sophie jättis alatiseks meelde ühe erilise, kõike krooniva detaili: musta sule, mis kerkis Jelizaveta juustest pea ühel küljel ning kaardus allapoole, varjates osa ta näost.

Meenutades Brümmeri nõuannet, suudles Johanna Jelizaveta kätt ja kogeles tänusõnad temale ja ta tütrele osaks saanud soosingu eest. Jelizaveta embas teda ja sõnas: „Kõik, mida ma olen teinud seni teie heaks, pole midagi võrreldes sellega, mida ma teen teie perekonna heaks tulevikus. Mu oma veri pole mulle teie verest armsam.” Kui Jelizaveta pöördus Sophie poole, kummardas too ja tegi reveransi. Naeratusena pani Jelizaveta tähele tüdruku värskust, intelligentsust ja diskreetset, alistuvat käitumist. Selleks ajaks oli Sophie oma otsuse juba teinud ning kirjutas kolmkümmend aastat hiljem: „Teda esmakordselt nähes oli täiesti võimatu mitte olla hämmastunud tema ilust ja ta majesteetlikust hoiakust.” Siin, selles juveelidega kaetud ja võimu kiirgavas naises nägi ta selle kehastust, milliseks ta ise ühel päeval saada lootis.

Järgmine päev oli Peetri kuueteistkümnnes sünnipäev. Hõbedaga välja õmmeldud pruunis kleidis kohale ilmunud keisrinna, „juuksed, kael ja rind juveelidega kaetud”, annetas emale ja tütrele Püha Katariina ordeni. Ülemjäägri mundris Aleksei Razumovski kandis kuldlialal ordenilinte ja insiigniaid. Tema lähenedes tegi Sophie järjekordse tähelepaneku: Razumovski, ametlik armuke, Öökeiser, oli Sophie sõnul „üks kõige kenamaid mehi, keda ma oma elus näinud olin”. Taas oli Jelizaveta suurepärase tujus. Laialt naeratades kutsus ta Sophie ja Johanna enda juurde ning riputas ordenilindid neile kaela.

Soojus, mida keisrinna Johanna ja Sophie vastu üles näitas, tulenes millestki sügavamast kui rahulolust, et silmapiiril terendas paljulubav poliitiline abielu. Jelizavetal lihaseid lapsi polnud. Kaks aastat tagasi Venemaale toodud ja troonipärijaks tehtud Peeter polnud vastanud sellele emalikule armastusele, mida Jelizaveta oli talle üritanud pakkuda. Nüüd oli ta Peetrile valinud pruudi, oma kunagise armastatu

õetütre. Üksi oma troonil, lootis Venemaa keisrinna niiviisi enda ümber perekonna luua.

Johanna tõlgendas keisrinna heatahtlikku vastuvõttu osana omaenda poliitilisest triumfist. Ta leidis end hiilgava õukonna keskpunktist, nautimas legendaarselt heldekäelise monarhi soosingut. Emale ja tütrele anti omaette majapidamine ühes kammerhärrade, õuedaamide ja õukondlaste ning alamate teenritega. „Me elame nagu kuningannad,” kirjutas Johanna abikaasale. „Kõik siin on kaunistatud, kullaga inkrusteeritud, imeline. Me käime sõitmas uhke tõllaga.”

Johanna ambitsioonid iseenda ja oma tütre suhtes olid peaaegu täide läinud. Mis seevastu puutus tulevase abielu intiimsesse külge ning kohustusse anda tütrele kasulikku nõu, siis oli kolmekümne kahe aastane ema sellele vaevalt mõelnud; polnud ju keegi hoolinud temagi tunnetest, kui ta aastaid tagasi oli pandud pea kaks korda vanemale mehele. Tulevase peiu tegelikust iseloomust ei teadnud ta suurt midagi; Johannale piisas faktist, et Peetrist pidi saama keiser. Kui Johanna oleks endalt küsinud, kas nende kahe teismelise vahel võiks tärgata vastastikune romantiline kiring, olnuks ta aus vastus pelk õlakehitus. Korraldatud kuninglikes abieludes polnud sellistel küsimustel tähtsust. Johanna teadis seda; Sophie tunnetas seda. Ainuke, kes ikka veel uskus armastusse ja lootis, et selle noorusliku suhte seovad tervikuks niihästi kiring kui ka poliitika, oli Jelizaveta.

Hiljem meenutas Sophie Peetrist, et „esimesed kümme päeva näis ta olevat rõõmus mind ja mu ema nähes. /.../ Selle lühikese ajaga sai mulle selgeks, et ta hoolis väga vähe rahvast, kelle üle ta oli määratud valitsema, et ta jäi veendunud luterlaseks, ei sallinud oma kaaskonda, ning oli väga lapsik. Mina pidasin suu ja kuulasin, mis aitas mul ta usaldust võita.”

Mida mõtles Peeter Sophiest ja nende lähenevast kihlusest? Tütarlapse saabumise õhtul oli Peeter pidanud kena kõne. Ja järgnevatel päevadel näitas ta korduvalt üles heameelt omaealise sugulase üle, kellega sai vabalt rääkida. Ent peagi julgustas Sophie viisakas huvi tema vastu Peetrit liigagi vabalt suud pruukima. Esimesel võimalusel usaldas ta Sophiele, et on tegelikult armunud kellessegi teise, Jelizaveta endise

õuedaami tütresse. Ta tahaks selle tüdruku naiseks võtta, ütles ta, ent kahjuks on tolle ema hiljaaegu ebasoosingusse langenud ja Siberisse pagendatud.* Pealegi ei luba keisrinna neiut niikuinii temale. Peeter lisas, et on nüüd alla andnud ja nõustunud abielluma Sophiega, „sest tädi soovib nõnda”.

Pidades Sophiet pigem mängukaaslaseks kui tulevaseks abikaasaks, ei olnud Peeter kavatsenud teda solvata; ta oli lihtsalt omal viisil aus. „Ma punastasin, kuulates neid ülestunnistusi,” kirjutas Sophie oma „Memuaarides”, „ja tänasin teda usalduse eest, ent oma südames olin hämmastunud tema ettevaatamatusest ja otsustusvõime puudumisest.” Kui Sophiet Peetri mõtlematu tundetus ka haavas, siis välja ta seda ei näidanud. Ta oli õppinud elama armastuse puudumisega lapsepõlvkodus ning nüüd oli ta valmis elama selles uues olukorras. Pealegi oli isa käskinud tal suurvürsti austada kui oma „isandat, isa ja suverääni” ning proovida võita tema armastust „leebuse ja kuulekusega”.

Sophie oli vaid neliteist aastat vana, kuid tal jätkus elutarkust ja praktilist meelt. Mõneks ajaks kohandas ta end Peetri kommetega ja aktsepteeris oma rolli sõbra ning mängukaaslasena. Ent selles polnud jälgegi armastusest isegi mitte sellises kohmakas versioonis, mida ta oli tundnud onu Georgi vastu.

---

* Tegemist oli Natalja Lopuhhinaga (1699–1763), kes langes õukonnaintriigide ohvriks ning saadeti pärast avalikku häbistamist pagendusse. – *Tõlkija märkus*.